

MVO-PRESTATIES: HOE TE METEN?

Koen Boone en Eric ten Pierick

Duurzaam Ondernemen (DO) en Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) zijn veel in het nieuws. Toch blijft voor veel ondernemers nog onduidelijk wat deze termen precies inhouden en hoe prestaties op duurzaamheidsgebied gemeten kunnen worden. In dit artikel wordt ingegaan op enkele algemene aspecten rond de meetbaarheid van MVO. In het volgende nummer van Agri-Monitor wordt aangegeven hoe het meten van MVO in de praktijk eruit kan zien.

Definitie

De meest gehanteerde definitie voor duurzaam handelen komt uit het rapport van de VN-commissie Brundtland uit 1987: het tegemoet komen aan de behoeften van de huidige generatie zonder geweld te doen aan de mogelijkheden voor toekomstige generaties om in hun behoeften te kunnen voorzien. Deze definitie is bruikbaar voor het duurzaam handelen van landen, overheden, bedrijven en consumenten. Het Kabinet heeft aangegeven dat het bij MVO om bovenwettelijke activiteiten moet gaan. Het alleen 'aan de wet houden' is dus nog geen maatschappelijk verantwoord ondernemen. Bij het handelen dient niet alleen rekening gehouden te worden met de consequenties hier en nu maar ook met de gevolgen later en elders. De SER geeft verder aan dat het om activiteiten moet gaan die bijdragen aan de maatschappelijk welvaart op lange termijn. De meest gehanteerde indeling van onderwerpen die onder MVO vallen, is de 3P indeling: People, Planet, Profit. Het gaat om het handelen volgens algemeen geaccepteerde normen en waarden (people), het duurzaam omgaan met de aarde (planet) en economische duurzaamheid (profit). Gezamenlijk met de eerder genoemde indeling van hier en nu, elders en later, leidt dit tot 9 vakjes waarmee rekening gehouden moet worden bij het nemen van beslissingen (zie tabel 1).

	People (sociaal cultureel)	Planet (ecologie)	Profit (economie)
Hier en nu	Voedselveiligheid	Mestproblematiek	Winst bedrijven
Elders	Kinderarbeid	Afvoer schadelijke stoffen naar buitenland (bijv. via rivieren)	Redelijk inkomen boeren derde wereld
Later	Slechte arbeidsomstandigheden leidend tot arbeidsongeschiktheid	Broeikaseffect	Economische levensvatbaarheid achtergebleven gebieden

Principes, gedrag of uitkomsten?

Op het eerste gezicht zouden MVO prestaties het best gemeten kunnen worden aan de hand van de uitkomsten zoals bijvoorbeeld een daling in het energieverbruik. De uitkomsten bepalen immers het effect op de duurzaamheid, namelijk het broeikaseffect en de uitputting van fossiele brandstoffen. De uitkomsten kunnen echter ook worden beïnvloed door zaken waar de ondernemer geen invloed op heeft. Een milde winter kan bijvoorbeeld de oorzaak van het lagere energieverbruik zijn. Het lijkt dan beter om het gedrag te beoordelen, bijvoorbeeld de aanschaf van een energiezuinige kas. Deze kas kan echter ook weer uit puur economische motieven, lagere energiekosten, zijn aangeschaft. Dus ook de principes of motieven waarop het gedrag is gebaseerd, moeten meegenomen worden bij de beoordeling van de prestaties. Kortom, het gedrag en de uitkomsten kunnen door externe factoren beïnvloed worden. Bij principes is dat niet mogelijk. Nadeel is echter dat principes moeilijk meetbaar zijn.

Proces: de vierde P

De laatste tijd wordt ook steeds vaker een vierde P, de P van proces, toegevoegd aan MVO. Het is na-

melijk ook belangrijk dat bedrijven communiceren met hun omgeving. Enerzijds is het belangrijk om goed te weten welke wensen de omgeving heeft voor het bedrijf en anderzijds is het belangrijk om openheid te geven over de zaken die op het bedrijf plaatsvinden. Een intensieve communicatie kan vertrouwen scheppen. Grote bedrijven proberen hieraan vorm te geven door maatschappelijke verslagen uit te geven waarop hun activiteiten op MVO gebied worden beschreven. Voor boeren en tuinders kan hierbij bijvoorbeeld gedacht worden aan het organiseren van open dagen (Kom in de kas, opendag bij realisatie grote investeringen) of het onderhouden van een website van het bedrijf.

Niveaus van meten

Prestatiemeting van duurzaamheid vindt op allerlei niveaus plaats. In tabel 2 zijn enkele voorbeelden gegeven. Afhankelijk van het niveau spelen andere aspecten en/of andere indicatoren om de waarde op de aspecten te meten, een rol. Hierna zullen we alleen ingaan op de meting van duurzaamheid op bedrijfsniveau.

Niveau	Organisaties	Voorbeelden initiatieven	Voorbeelden aspecten prestatiemeting
Wereld	VN, Wereldbank	World Development Report, Johannesburg	Aantasting van de ozonlaag
Land	Overheid	Duurzaamheidsbalans RVM	Groene nationale inkomen
Regio	Provincies, gemeenten	Duurzaamheidsbalans provincie Brabant	Stank, geluidsoverlast
Keten van bedrijven/producten	Productschappen	Milieukeur, Biologische ketens, Eurep Gap	Voedselveiligheid, LCA
Sector	Bedrijfsschappen (LTO)	Duurzaamheidsverslag LTO glastuinbouw	Mestproblematiek, diergezondheid
Bedrijf	Shell	MVO-scan glastuinbouw LEI, Duurzaamheidschecklist LEI	Arbeidsvoorwaarden, transparantie

Meten MVO score bedrijven

In tabel 3 is een lijst met aspecten weergegeven die een rol kunnen spelen bij MVO op primair agrarisch niveau. Voor een groot aantal aspecten, met name op milieugebied, is er al overeenstemming over de juiste indicator. Voor veel aspecten op sociaal gebied (zoals dierenwelzijn, voedselveiligheid en arbeidsomstandigheden) geldt dat er indicatoren bestaan, maar dat er nog geen consensus is over de meest geschikte indicator. Desondanks is het LEI - soms in samenwerking met derden - bezig met het ontwikkelen van instrumenten voor het meten van MVO. Specifiek voor de glastuinbouw is bijvoorbeeld een meetinstrument ontwikkeld dat in de praktijk is getest en nu wordt toegepast op een aantal bedrijven. De instrumenten worden echter nog verder ontwikkeld. Daarbij wordt nagestreefd om zowel principes, gedrag als uitkomsten te meten. Ook worden de procesaspecten opgenomen. Verder wordt nagestreefd om de meting op bedrijfsniveau aan te laten sluiten bij de meting op hogere niveaus (sector, land, wereld) zodat de bijdrage van individuele bedrijven aan de duurzaamheid van het grotere geheel (land, wereld) gemeten kan worden. Bij de ontwikkeling worden bovendien zowel de ondernemers zelf als de belanghebbenden rond de organisatie betrokken (milieu-, natuur- en consumentenorganisatie, dierenbescherming, overheid, werknemers). Uiteindelijk dient een set instrumenten te resulteren die kan dienen om duurzaamheid van bedrijven te meten en te vergelijken maar die ook kan dienen als basis voor overleg met belanghebbenden van de bedrijven en kan helpen bij het vinden van verbetermogelijkheden.

Tabel 3 Voorbeelden van duurzaamheidsaspecten

Profit	Planet	People
Gezinsinkomen uit bedrijf	Energie	Voedselveiligheid
Innovativiteit/aanpassingsvermogen	Lucht	Dierwelzijn
Werkgelegenheid	Bodem	Diergezondheid
Toegevoegde waarde	Water	Arbeidsomstandigheden
	Afval	Transparantie
	Natuur en landschap	Invloed lokale omgeving (levensvatbaarheid platteland e.d.)
		Zakelijke ethiek (geen misbruik van machtspositie e.d.)

Uitdagingen voor toekomst

Zoals hiervoor is aangegeven, is er nog niet voor alle aspecten consensus over de juiste indicator. Verder is de afweging tussen verschillende aspecten nog een groot probleem. Bij veel beslissingen ontstaat het dilemma dat het leidt tot een verbetering op het ene aspect maar een verslechtering op een ander aspect. Welk aspect weegt nu het zwaarst? Ook bij het geven van een totaal oordeel van een bedrijf is een weging van de afzonderlijke aspecten nodig. Verder blijft onderhoud belangrijk. Het oordeel of iets duurzaam is, is deels een wetenschappelijke aangelegenheid maar deels ook een politieke/maatschappelijke kwestie. De normen en waarden veranderen geleidelijk of schoksgewijs door een bepaald exces (beloning Möberg van Ahold) of een crisis in de sector (MKZ, varkenspest, vogelpest, BSE).

Meer informatie: Rapport 5.02.11 *Metten van duurzaamheid; Rapporten Metten van duurzaamheid II* (werktitel) en *MVO scorecard voor de primaire agrarische sector* verschijnen in 2004.